

БААЙ ИСТОРИЯЛААХ ОСКУОЛА ҮБҮЛҮӨЙЭ

В.М. Яковлевка массын и кыш сэртификаты туттигар

Стинины 29 күнүз улуусунуңар балык түгөнүр булан кастылар. Ол күрдүк, Кытаанахса Далан аатынын оскула-100 сыла, Улахан Күлөз оскула-саа дастапын салтынын түтүрүн уюна Сылкын сап оскула аныктымык. Бу юрүлүк күнүз күдү ыалдыгынын Саха Республикатын Ил Дорхана Е.А. Борисов булан. Кинини кыпта СР Правительствоини председателин салгылаачыны Алексей Дыччактастай, урхх минин стирт Феодосия Гибнынеи, туңгу министирт Вера Кузнецка, ОДЬКХ уюна тиректиң министирт Алексей Катоденнико, Ил Түмөн депутаты Иван Макаров, а.д.а. сыртатылар.

Сэлэнгэ 28-29 күнээрээр биш долоулаасныг, саха нуруусунай суруйгачыла В.С. Яковлев – Далан аагынан Калтаных орто оскулага 100 сэлэн бэлмэлтэг. Үбүлүйгээ араас сыйларга үлээн аасныг уугуулалар, үрүнэлччилэр, республикаыт бас-көс дэлэж, миннистердэр уонна Ил Дархан Егор Афанасьевич Борисов кэлэн ышдыгтааталар. Маны таһынан саамай куугуулуок ыалдыгтаарынан В.С. Яковлев – Далан көргөз Яна Викторевна, кыһа Лолита уолунаан бусулулар. Үөрүүлэх чаас Далан бөһүтү арайылгыттан саргаллана. Васелий Семенович дэлэж бөһүтү көрөн, олунун доһуулулар, Яна Викторевна, доргоһон шэ-чачны олорор күрдүк” дигэтэ.

Салтығы республика Ил Дархана Е.А. БОРИ-
СОВ:

"Кытаптар оскуланын 100 сынык үбүлүшүнөн иштетик-истетиктер ээресинби! Бу оскула дыйгата, бу оскула баай историяга — сүзүк динг ич хооносок. Бастан туран, улус үрөзүн кытаптар бэлэтин кылаштын келтерсиги оскула булар.

Бүтүгүн килим торуту бергата суугаалак, кунг айгизлек сырыны буулар. Торообут улууспар хас биринги килим бергата мунг ойбоо-санаапар сүрүзек дини суугтаны хаалшар. Торообут улууспун катары сибөөнүм биегыбегин, дыммун-сүргөбүн катары сибөрүлөрбүтүн улажанык донгуйбун уонга куу-ук адырбын билер бусуаммын, манга кугун туробун. Илгэнэр, бу калз сыйдар нөһүлөгөтүн — Кыгавак, мунг адырпар бийгөт эмго урты суугаалак.

Бу сарга мин ою саямн доторго үрэммэлтэрэ, спорбугтара. Манна Трофим Михайлович Борисовдизэн турт, күлүтүк саныыр абардах этим. Мангагынан В.С. Яковлев-Дален мин кылааным салайгачыга ээс. Клан ойугэр-санатгыр улаханык ишчилэбит кыһын аарыабын. Оттон бу Кытаанах нөһүлүгэ Чуратчы спорб-дыаһагар орооттон бачаанга дотор ороһа улахан. Улаэр-хамнаста, спорка, билинэр-коруут тардыһыга сарыыр.

[illegible]

Үүрэх министирэ Ф.В. ГАБЫШЕВА бу үбүлүйдүгүх тэрээни туһууан хамыаһыаа пресе-
датель бусуан туран, минныгы эттэ:

- Бүгүнтү күн аясыгыты ырытан көрүү, түмүгү

онгоцуу, ийнхигтэ сэтгэл туурхуунуу. Мань Кытаанх оскуулаа эрдэтгэн үлгэн садалан, бу үбүлэйгэ тух ситһишээк тийнхэжээхтэй, истөрөнбэлэн төбө бишэгтэй, онно тузу бэлэмсэлхэг, онорубут дэгэн үчүгэй багдэй киингэн тайваршлар, киинэ унуулар, суоларын онгобууну турурсугулар, оскула өрөмүөнүн онторторулар. Онон тух баар күүстэрин мууныа, республикада баар дөөнорун ыгыртан, үчүгэй бэрэһэлһинныа бу киинэ кул устата ыла туралар улахан максалтайа. Манна бары кэтиһиннар дөө өтөөхө наала. Тая сиргэр оскула сайлар өбгт буоллагына, тая сирэ энэ сайлар. Нэһилээх оскула – улахан кулгурунай киин, үөртэр киин, сайыа киинэ. Онно бу оскула барылар эинизгитир дөөх нэди, оскулаа өдөрү иитилэрэ, оскуоларын ситһингэ, төрөлүгүтэрин кыгылыа – бу барыта, бастаган туран, өдөнү үлээн итһингэ, спорка угуйууга уонна эстетическэй хайысхаа, ордук күүстээхтик онорук, уруһуй өтүгүр өдөнү үчүгэйик сайлһанаралары, агарык биһи республикаагылар эр бөөбөккэ республикаа тас өтүгүр бөлүр буолла.

[illegible]

Бү тэрээрний туһуулан лэхи
санагтаа мунһууһ.

Егор Елисеевич ЗАХАРОВ,
1952 сыллыагы выпускник

Оқушларын урукутуган турар эбит. Оқушор үчүгэйлик үөрөмүлөрүнэр сага оқушланы туттарыыкка наала этэ. Диннэр, бу үбүлүөйүккэ сыллынан тутул-

бу үчүн өңдөмө сыяктуу түзүл-
лара бүлүгү дин санаабытым.
Төрөгүнүмүсөй

Григорий Константинович
ДЯЧКОВСКИЙ, спорт
бэтэрэн, 1955 сыллаабы
һанык:

Мин Уус-Алдинтан
сыйлабын, 1955 - сыйлабы
выпускниктын. Уус-Алдинта бер-

бйтым ыргакта, 54 жыл буслан
баран, бу калым. Тароондо сурдоок учугай, бөрнө
тобылган барда. Табарыстарбын корустум, Киптопалан
кердүм, учууталларым билетин сукс бусланнар, атар
учууталлары кытары корсон
кэпэстим, сурдоок учугай, астын-
ным.

М.С. МИРОНОВА,
Кытааных орто скуланын
директоры ийгэр үлөзү салуу-
башчысы;

Осусуулохыг 100 саялаах үзүүлэлтээр бэлэмлэнэ, бийнэг оёо тэрийлгээг үс сэл устгаг бэрлэах үлэглэлэн нэлэлэл. Бу бэрлэах тэрийлгэнэг оёогор кылаахтарын ахтыла- ры, хаартыскалары жомулдулар, көрсүхүүлэри тэрийлээр, нэлэлэк историйн үөрэтүүлэр уснаа матырыяал жомулсаг, "Телелоготипская слава школы" ол эбэгэр албан аагтаах учууталэр тустарын хос тэрийлгээг бэлэлэлэнэ. Ил Дархан кылыгыг Грэнлэр кытыбылтыг. Бу Грант түмүгүлэн кылыбылаах буюу багактыг эрриг, бэрлэахыг көмөгүн сүрлэк элбэк матырыяал жомулбулунга, нэлэлэк историйн кэнсир музейн байлтыгыг. Оуу талыаа, биег дойдулаахтарбылн кылары көрсүхүүлэр, акция кэнсирлэр ыгтылаахлар.

Үбүлүөй тэрээһиннэр биһир дойдутаахтарбыт сүрдэрин көмөлөстүлэр. Түтүккүн туһанан, кинилэргэ дэрин махталбын билиһирбим. Мин бу окууларга үлэһитим 25 сыл, педагог быһыһынан 30 сыл үлэһитим. Коллектив сүрдөх түмөсүлүк, үлэһит, оҕолорбут окуула үбүлүөйүгэр улаханник көмөлөстүлэр.

Онон дундиг нь хохосонгоос, баай историялаах Кытаанах тохивоготин дыно-сэргэтэ, инникотин дагына чэвэй "кытаанах дыоммуг" дэтэр гана оройон-чэройон ботрын, ого истигэтэ – тохивог, дайшу сайхыгызэр тейху күчэ бумарын умнубсгаа туран, салгына дагына күүсэтэ үлснэ ыларга, сангтан сана оруктары ситгэрэ дэюлүн.

Семен ЖЕНДРИНСКИЙ.

САҢА ОСКУОЛА СЫРДЫККА КЫНАТТЫЫР

Ил Дархан делегацийга салгын Улахан Күлэгэ свая түһэригтүгэр уонна кинигэни иттигтүгэр холбонуу лизингтэни баһылыга сырыттылар, эбэрдэ тылларын эттир. Ол кинигэ Сылан оскулатын аһылыгылар кэлдир. Кыһыл лизингтэни СР Ага баһылыга Егор Борисов, Чурапчы улуутун уонна Сылан иһилигтэни Бочуоттаах олохтоого Борис Башнев, Чурапчы улуутун баһылыга Андрей Ноговин, медицинскэй наука доктор, Г.П. Башарин тороннот уола Кара Башарин, Сылан оскулатын баһылыг обществениннэ, Юс кылаас туйуун үрөгөсчөгү Алина Дьячковаһа баһылар. Салгыы Егор Афанасьевич оскулатын кэрийи кэрди, оҕолору кытта кинигэти.

Алексей МАКСИМОВ, оюуула дирижтэрэ:

- Бүгүн бийлээс профессор Г.П. Башарин аямаан. Сэлан орто оосулалыгар улахан үөрүүлээк күн. Он курдук, оосулалыт 105 сэлын туолар, ону кэрсэ сага оосулалга киирдийит. Бу үөрүүлээк күнү бийлэи оосулалыт коллективна алээк ситиһиллэртээк кэрсөн эрэбит. Басгаанын, аспыт сэл түмүгүнөн бийлэи оосулалыт улуусна „Бастың үлээк оосулал“ аямаан аптааны турар. Иккисинэн, СР Үөрүүн министрлэстэбин бигэргэниитинэн оосулалыт Россия 1000 биер бастың үлээк оосулалыт аамаан ийилэр килэрэн, улахан түөрт госуларство таһаар порудаттар иккэн ардыларына кээы энциклопедиятыгар килэрээ.

Оскулябыт тутуллубутар билини баһыыммытын өйөөбүт республикабыт Ил Дарханнааҕар Егор Афанасьевичка махтаннаахпыт үт. Оскулябыт тутуугун бастаан нэһилиэк олохтоохторо бойбейт сагаллабылпыт. Ол курдук, оҕуһа тонон турар сивилэри хостобуллут, кинилэри "Чаран" ХЭТ бэлэрээтчил буолан бу тутан бүтэрдиһир. Оскулябыт 165 мистэригэр, толору хааччылыннаах дигэйдин "Уран Айыргат" оҕолотубут. Онон сатаа оскулябыт сыдыаха кынаттыыр. Уорхос, үлөр-өсө да үгүс ситиһилинэхпит дигэн эрэнибит.

Изя КОНСТАНТИНОВА, II-с, „д“ кыласы
үөрөнсөччүтү:

- Санга оюсууда кинирбинпиттэн сүс уурдум. Күөг, сыйлаас, сырдык. Спордунан даярыктанар оёолорго андан сөөгөөк спортсалаа баяра кайна үтүзэй. Манаак оюсууда ууронор дьоллооммуттунтан оюсулабыт даярыктарыгар, улуутталарбар, оюсулабытыгар, наар кылынар Карл Георгиевич Башаринна усана СР Ил Дарханыгар Егор Афанасьевич Борисова мастанарын.

Агаша АНЕМПОДИСТОВА, II-е нл^{та}
КЪЛАСЕ УЧИТЕЛИТЕ:

[illegible]

Николой ЛУКИН:
- Бу оюула 1995 сыллаах выпускнигабын. Бүгүн биригэ үөрэммит оҕолорбун керооһуру үөрэнкөтөн турабын. Оюулабыт 105 сылыннан уосна бу сина оюулааҕа кирибит үөрүүлөөх, кэпсэһилөөх күлүнөн үөрэммит учууталларбын, биригэ үөрэммит оҕолорбун, кэлүэнэбит оҕолорун, нэһиллөөх бары алжаскоорун итинник-истинник ээрдэһэбин! Сина оюула аһылла, ниникитин үөрөлөр оҕо асанаа элбээ, ниниллөөх олоҕо-дутаа сайылла, туһуоҕа диги эрэнэбит. Оюула коллективтар үрдүктүн үрдүк ситиһилэри бигарабын!

Елена МАКАРИНСКАЯ.

Ууусуна тый хаһайыстыбатын саймалыктар сүс сөгтөх позитивта ыһылын ээрин туһулан, Нэлбон дон доробонгтон сүс чулак сылар ыһааа сөгтөх агроосоту уонна туор фермер ПИ.Хоганов сүтүтү туору киллэрин турун, ыһааа хотонору үлөз киллэритер, ПИ.Хоганов дор донто жоубур буолуон буолар иччир эбит. Уу-Алданан борооскулары аһыһан трийан арданан сата хотонутар киллэрит. Хаһайыстыбатын барг жоккитостик трийан ээрнтан донто-сөгтөз, аһахтара көн тутта үлүтүр, максаллар. Иккөс хотон оосоту көнө буолар.

үлгүн эр айтканын билгизген Андрей Тимофеевич бу хайагылыктарлар тажарыктар турулара, салтыт сайышчылар куруук болуомго кинилер сыйдыныан ыйда.

Таруу улахан таахылан Телой окуулатын уонун уһууаанын сайдылыктар үтүмөн улахан үнөн – хамыагы ыттан килбит попечителсый Сабюг таргыллыгыт 15 сыллах үбүлүүтүн таргыллыгыт ыттылына. Окууларга үөрүүтүк динейка ыттылган Телой окууларыт попечителсый уонун улуу салгытага үөрүкөт, спорт, сайыш бары салгаларыт ситиһилсый бадарын кыттылары аныктылар. А.Т.

тогтрук остоул кэмнэгэр сангаарын үлэлжиннэгэр уонна орус киег юскэтөөк быһаан ыһаһылар.

Бу күн бэйэ түмүк дьаһыһаан санаа еремуоненнмийг культуура Тэдэ хаһайыстыһаан күнүн бөлөтөһүн эргэллээ буолла. Манна бастаһаан туран "Тулсарай төрөгүн – нэллөөк уйгуһа" дегэн 2013 – 2014 сыһаара нэллөөккө ыһаһыһыт.

Благодетельство сыһаарын түмүк эргэллээ. Бастаһаан төрөгүнөөк ыһаһаан бастаһаа сууммаһаах уу харыһаан Грант ыһаан үөрүүдүрө үргээтэ. Бастаһаа мистэһэ 30 000 естуубайдаһаа Граны Дьокуюскай куортаа бастаһаа "Толор" түмүкү оһорло (сэ).

Сэтгэний ый бүтүүгэ тохилж дэвэ — сүргэтэ хэсгэ-на бочумнаахыг бэлэмлэж, нэрлэ, мунха, булг соруугара түмүктэж, халдан улахааныг тэмдэглэж дэвэ бэлэжэж кэмгэ сэг сүрүг үзэлэрин сэтгэнийэрин бэлэмлэлэрэ дэвүүлэх. Ол күрүг, сэтгэний 28 күнүгэр Тэсэй тохилж эрэлх бэлэжэж ыгырылжэж бэгэ улахан дэвэлэ ыгырылжэж, ол нэгүгэр үс сүргэ кылылэ дэвэжэ үрүлжэ үрүүлэх түгэнгэ кырылжэжэ.

[illegible]

туруорулар. Машык үчүгү
сүлөшкөн жана жайындагы уу
ымылар, сыны, сүйү жакынылар,
чөлсөк, биринчи бөлүмдөсүзүлөр
курук басып бушкы жана жолдун
айылылар.

Сагпын сана суол угун кырган
иккис кыйыл диктанти бейуекек
ингир бастылар. Он курук уруу
үрүткөн чааһын диктатор кини
ингир ситимиз холбоонун үстэ
быйыл кунг диктаһыныастык,
директ жорууушастык ыһышын
капта. Он чарытын Тывейге суурб
сэтэ ыһа ингир ситимиз
холбоон дьон үөрүткөз уһуван.
Окмокко ыһаһастык: “Диктатор
курук ыһаһа турара кайа үрүткөз,
олте табиястастык ыһаһаста диктатор

Кинигэн илгүүн сэтгүүлээр харилцуу хийхэд дээдтэтэ

Агропскупина хитона афелычна.

биздин абырчындыгына», – деген үчө жерин корустур. Манга кыйын дегенди угуусу баатын А.П.Носовдун, жөнүндө баатын Н.И.Амосов, ОДЫХ бастын үлгүсү И.Н.Заслав карыдан добуштан үтө сизгегиңиздин биздегилер.

Үүс юуны дэнтэ
кырайытын кэскилгэ
дэглэһин 25-ти төбөгө аһамыт
ынах сүөһү турар икки хотон
үөрүлгөһүк арышһытабыһыта

[illegible]

Ноговдын Толой оскулатын
попечителэрин үлэтэ – хамгаа
уууска эрэ бусадка республикабы
тылар хэлбэр бусгарын ийэн, ууус
общественноын аялтын махал
тыгарын аята. И.Н.Аммосов
попечителэсий Сибирг бонустгах
редакцелэнин Республикабыт И
Дархан Е.А.Борисов бусгарын
бэрхыггар улахан элэнтээс
турарын бонустгах. Попечителэр,
оскула, уууиан түмүүдэжик
үлэтэ нэһилек сайлар кини бусга
тэрэллэк тусалгай чоту ийдэ.
Попечителэр илэ этини өбөө

Төрөй илгичи көскүлө - кыңыс чычаттары

A3AXAPOB

Табахтааһыны утары охсуһуобун!

Россия союзшарьлар бипр уруксу юмгг улаханньыс “таарылыы биксэ” килбит куураан дьалыыс хаччахтаньыта билэ, ыттыттан дьэ олохтоохтук сирдэлини. Обществнай мистотэрэз табыа тардыа улахан ыстарыйыынын сэрэттэлэ Федералнай союкутунан бобуллар билэ.

Союгуу тагаслаа эрттир тутулуу кыял-каа курдук. Кичинекей табиякымыз уулуссага тутан ысгарып-табыштын иста изилетте. Бийиги обществобиле: табак - даяк, табактылар - кудуян даялык былыгынын оёсо да изилдүүлүк курдук.Ол эрке чөл оюну тартапканылар, көзүмүзгө, сырыкта кыраларын дөң куустарган, ар көмөк сырыларын табды: аңаастык рекоммандырылбоуутан сөзүмүн үзү түмүр билерлик көстөн ичире уюзат. Общественный мисетте табактаанылы чыгачтаанын союна тахымыта, табактаанылы утары дьшунулах мисеттери ылынып көмө калбип и билеретте.

Табхатайн тэргүүний бүсгүйнх нь, чухалхан орсондоо, нэг бүсгүйнх нь дахиад тэргүүн болж унасан ажлаагаа хийх нь бэрхшээл болж байна. Энэ тэргүүн зөвхөн хөдөлгөөн, нэвчилж дахиад тэргүүн болж ирэхийг хүсч байна. Энэ үйлдлийг тэргүүн зөвхөн зөвхөн хөдөлгөөн болж ирэхийг хүсч байна. Энэ үйлдлийг тэргүүн зөвхөн зөвхөн хөдөлгөөн болж ирэхийг хүсч байна.

Билимдин бир сыңар бөлүгү болуп, окуучулардын окутулуусуна, окутууларга багытталып, даярданып, өнөрүнө ыңгайлаштырылат. Ошентип, окуучулардын окутулуусуна, окутууларга багытталып, даярданып, өнөрүнө ыңгайлаштырылат.

дара эмне болуп. Ушакан дөңтөн хөдөбүр ышара чуспай. Бирде Чуваштың спорттук жетекчилер окулун директору Николай Николаевич Гуляев орус хомондон тургандар окулунда даярдыктан сарыларга таёк сыттап кеткелерин эгин туруп. Ошолор таёк тарыбытар эртертерин туурга даяр ийилер таёксыр бусулар тикастарып ити даярлап сыйнгон хаалактыр бусулар. "Ошолор быыстарылар ошол бирден курук таёк сыйнгон анылыг сыйларга тобо берг бусулар? Союмо үчүтэй сук", - дон бизиригибиз ушунан даярлап.

Таблиця утары үзгичи салышта өгүтүпн келип башына
наминтезлик ылан эрестеро үөртөр. Республикабыт Ил
Дирэктр Егор Афанасевич Борков урлы сулалык поэтика
снорон аргалашылы, табиятыны утары үзгичи ылырга
салыашылар бары аргалашыр сорук турупту. "Ыйыт
улуоса табак боппуроба кайтык билишканыгарды?" - дээр
буолаллах, улууспун багытыга А.Т.Носович, улуус
Мунаауун председатели В.И.Улев табак кайы дэбаны тир-
дыктык дон буолаллары ылырга үгө халбар буолу-
булар. Салгы Чугалытауу государственной спорт уюм-
физической культура институтун ректор
И.И.Попович, Чугалытауу спортивной олимп - интенио

директор ННГУ Алексей Иван Бальбиша кышкыбайтай башта
А.И.Корнеев уюна да атын тумус даскумут, сайлангычтарын
табуу утарына олус макулшап, башкара динг жолбор
бууларга астынгана

Аны халхыг салбарчлалыг табуу тарталларыг дунго токтоосгоо, хомойууш илнн испилтэк халхыг. Нийслэлээр бейхылыктара, оскулалтар директэрлэрэ, физкультура учууталтара олох табуу утарар дун боулуктактарын элнн салнар, чогуу тайр нахдита суук. Онон дээ "табхын" табарыстарбыг" чөл олохо тархыны үгү хомойууш кылыг тылхын эр боулукта дьылхынн көрлөрү коммун киле. "Спортнай Чурыл" табуу утары элпостот сарынн бешлрнн налда. Федеральнай сокуон прэзидиын байбылнн тогоруу улуссаа табактан бусхата салгыар күнн адуулыгын, суук бусарын ситийсэн.

Табакхыярган акадестанлар ырккан эртэри кыккыр болу-
руос. Билиги араас нарыктык дэтиб турар кэмгэр, табак
ушулунчу буорулаагын тулукан ойу - санына
обществолуктуу болууну олокусулун. Бичкарбыл чал оло-
тос, сырлык кээсиктук буюмхырын тулутар улукан дон
быйыт кофестангын, «кел олок үтүө хонобурун ганыткан.

ОПЕРАТИВНАЙ ШТАБ МУННАБАР

Сэтгэний 26 күнүгэр улуус киини дьаһалтатын ачыгый муннахтыр саалатыгар Тыя хаһаайыстыбатын управлениетын кыстыгы туорааһында оперативнай штабын учурагтаах муннаба буолла. Управление специалистара, нэһилиэк дьаһалтатын тыя хаһаайыстыбатын үлэлэрин сүрүнүүр специалистара кыттыны ылдылар. Муннабы управление начальнига А. С. Филистов салайан ытта.

Муннааха 3 бопуруос корулунэ. Бастакинан, сүөһү төбөтүн билилги туругар ыттылыбыт мониторинг түмүгэ корулунэ. Сылпаралар бу күнүгэрэ чуолкайданалларыгар сорулаханна.

Иккиннин, бу күнүгэрэ сылы түмүктээһингэ үлэ-хамнас бопуруостарыгар кэпсэтини ыттылына. Нэһиликтэргэ бюджеттан тыя хаһаайыстыбатыгар коруллүбүт үбү туһанын хаамытыгар информациялар иэтилиннэр. Бу хайысхага нэһилиэк бюджеттан коруллүбүт үпкэ улуус дьаһалтата утары үбүлээһин оңоруохтаах. Оһон үбү ситэ туһана идиэтэр бу күнүгэрэ тус сылаахтык коруллүбүт харчыны тутталара эрэйиллэрин өссө төгүл санаттылар. Соторутаарыта кыстыкка анаан туһаныллыбыт туус хайдах, төһө түгэтиллибитин, туһаныларын ыһыталаһыга сорох нэһиликтэр хайдах ылбыттарын кулук туттубакка сытыраллара көһүнэ, кинилэргэ бу күнүгэрэ түнэтэллэригэр сорулаханна. Специалистар комбикорманан, зернофураһынан хаачылыгы туругун билиһиннэрдилэр. Сылан, Хадаар, Мугудай, Кытаанах нэһиликтэригэр улуус тас өттүтүн аһалыммыттар. Кимнээхтэн ылбыттарын, хаачыстыбаларын туһунаа эттилэр. Чакыр нэһиликтэр ахсынны ыһтан аһылаһылыбыт оту таһын үлэлэрэ ыттылаахтаахтара былааннаар.

Үсүһүн, ынах сүөһү, сылгы ахсаанын чуолкайдаһына, үтү, эти туттары өтчүотун кэмгэр түһэригэ үлэлэр туһарынан управление кылаабынай зоотехника М. Н. Макарова информацията иэтилинэ. Бу үлэлэргэ болзомтолоох, ирдэбиллээх сыһан, сылпара чуолкай буолара, өтчүоту олохтоммут графигы аһарбакка түһэрин иһин ирдэнэр. Үлэлэммит үлэни сыаналаһына, бастыт үлэлиттэри наһараадалаһына, кэмгэр чыстээһингэ, үлэлэрин-хамнастарын пропагандалаһына үлэ тэтимэ быстыбакка ыттыллара наһата бэлитээнэ.

Түмүккэ сыл хаалбыт кэмгэр үлэ тэтимин ыһыктыбакка, тыя хаһаайыстыбатын бары үлэлэригэр сылаабы былааны толорууга үлэлэһэргэ туһуламмыт быһаары ытылына.

Алексей СЛЕПЦОВ.

Доруобуйа харыстабыла

БЭЙЭ ДОРУОБУАТЫН КӨРҮНҮӨХХЭ

Улууска сэллэги кытары киэҥ хабааннаах үлэ утумнаахтык ыһыттылар. 2011 сыл ахсынны ыһа модернизация эрчимтээн кэлбит цифровый фотоаппарат үлэлэи тулар. Бу сага аппарат тутатына дьону түһэрин, экранга тына ойуутун таһаарар, бэчээттэр, түмүк бээрэр. Фотоаппаратта 15 саастарыттан үһүс дьон сылга биридэ хайаан да түһэллэрэ булччулаах. 2011 сылаахха 11706 (80%), онтон 11 киһи БК+, 2012 сылаахха 12363 (86%), онтон 2 киһи БК+, 2013 сылаахха 11860 киһи (81 %), онтон 6 киһи БК+, 2014 сыл 10 ый түмүгүнэ 8 киһи БК+ көстөн эмтэнэллэр.

Көстөрүн кулук сэллик аһыаабат. 2014 сыл 3 квартал түмүгүнэ ФАП-га түһү көрдөрүүтэ миннык: Чурапчы—3797—65 %, Диринг—332—39,0 %, Хадаар—212—50 %, Чакыр—168—28,5%, Сылан—318—41,5%, Кытаанах—137—38,7%, Арыылаах—90—33,7 %, Хатылаа—137—59%, Болтоно—230—54,5%, Одьулуун—357—44,6 %, Чыаппара—272—33,0%, Мугудай—236—41,6%, Төлөй—179—56,0 %, Соловьев—194—41,6%, Мындааһы—343—41,3%. Мантан көстөрүтүн намыһах көрдөрүүлээх нэһиликтэригэр Чакыр, Чыаппара, Арыылаах, Диринг, Кытаанах буолулар. Ол иһин эмтир-сэртэр үлэ тэтимин быспакка, утумнаахтык тустаах тэригтэлэр нэһиликтэригэр кытары үлэтииллэрэ ирдэнэр.

Хас биридэи киһи бэйэтин доруобуйатыгар эппизитинэстэхтик сыһаннаһан сылга биридэи фотоаппаратта түһүөхтээх.

М. М. СОФРОНЬЕВА,
рентгенолог -быраас.

Мин бүгүн суруйар киһим Чурапчы улуусун спортивнай аатын дуорааннаахтык ааттаһыт, хайыһар спордун көбүлээччи, элбэх биллэр спортсменнар учууталлара, Саха Республикатын үтүөлээх тренерэ, ССРС физическэй култуурага туйгуна, Чурапчы улуусун, Кытаанах нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооһо, бу күнүгэрэ 80 сааһын туолбут Кытаанах нэһилиэгин олохтооһо Иван Николаевич Попов буолар.

И. Н. Попов 1934 сыллаах торуох Оҕо сааһа сэрин, уот-кураан сылларыгар ааспыта, улахан үөрэх да суоҕа. Оскуола кэнниттэн Чурапчытааҕы педучилищеҕа үөрэнэ сырыттаһына бу үөрэх тэригтээ сабыллан устудьуоннар Дьоккуускайга көөнүттэрэ, киһи онно барбатаҕа, Арыылааҕар хаалан колхуоска үлэлээбитэ. Үөрэнэ сылдаһан сага саҕалаан дьарыктанан испит хайыһар, велосипед, тустуу куруһуоктары тэрийсэн нэһилиэккэ спорду

ХАЙЫҺАР АКСАКАЛА

көбүлээспитэ. Тус бэйэтэ хайыһарынан үлүһүйэн туран дьарыктаһыта. Утумнаах эрчимтэ таах хаалбатаҕа, 1959 сылаахха оройуонун аатын Майаҕа ыттылаһыт киһи зона хайыһарга күрэхтэһиниттэр көмүскээн хамаанданан үһүс буолбуттара. Итиннэ барыта 11 оройуон кыттыбыта. Бу бастаки улахан ситиһинтэ этэ.

„Сулустаах чааба“ 1964 сылаахха „Урожай“ ДСО Сибиур уонна Дальнай Восток зонатааҕы хамаанданан уонна биридэилээн бастыт иһин күрэхтэһиниттэр тыкпыта. 10 км дистанцияҕа бастаабыта, 20 км иккис буолбута, эстафетаҕа хамаанданан бастаабытара. Ити нөҕүө сылыгар аны Хабаровскай куоракка тыа сириг хайыһардыттары зонатааҕы күрэхтэһиниттэр ССКП 22-с сыһин аатынан колхуос хамаандата (халытаан И. Н. Попов, колхуосаахтар П. Скрябин, Г. Попов, А. Куличкина уонна К. Неустроева) төрдүс миһтэни ылан Сахаларын сириг, төрөбүт Чурапчыларын аатырдыбытара.

Элэр эрчимнээх, сырдыкка тардыһылаах Иван Николаевич Попов 1965-1968 с. Москваҕа тренерлэри бэлэмниир оскуоланы үөрэнэ бүтэрэн Кытаанах оскуолатыгар физкултуура учууталынан үлэлээбитэ. Хайыһар спордун оскуолаҕа, нэһилиэккэ сайынаран барбыта. 1969-1971 сс киһи эрчийбит Чурапчытын хамаандата республика „Урожай“ ДСО чемпионна-

рынан буолбуттара. Итинтэн бэттэх харыс да сири халбарыһбакка Кытаанах нэһиликтэр олохсуйан үлэлээбитэ.

1983 сылаахха Кытаанах оскуолатын базатыгар Чурапчы ДЮСШ-тын хайыһарга филиала аһыллыбыта. Сотору кэминэн Чурапчы Кытаанахтан куорсуу аһынан хайыһарга спорт маастардара, спорт маастарыгар кандидаттар, элбэх бастаки разрядтаах Сибиур, Дальнай Восток зона-тын, республика биллэр спортсменнара үүнэн тахсыбыттар. Бырааттыы Аркадий, Ким, Вячеслав, Макар Тимофеевтар, бырааттыы Петр, Дмитрий, Николай, Василий, Алексей Барашковтар, бырааттыы Олег, Гаврил, Михаил Парфеновтар, эдэийиди-балыстыы Сардаана уонна Александра Захаровалар, о. д. а. ааттара киһиник биллибитэ.

Иван Николаевич сүүрбүт-көппүт, аатын-суолун үрдүктүк тутууга үлэлээбит оскуолага 100 сааһа туоларынан эбэрдэлээн туран, тус бэйэтигэр, дьыа көргөт-тэригэр чэпчэи-чэбдик буолууну, уһун үйэни баһарабын. Спорт куттаах дьон ааттарыттан чөл олобу пропагандалаһына, физическэй култуураны уонна спорду көбүлээһинигэ сыралаах, таһаарылаах үлэи иһин барҕа махтапы биллэрбит.

Г. С. ПЛАТОНОВ,
Россия Суруналыыстарын
союһун чилиэнэ, Чурапчы
улуусун бэтэрээн-
спортсменнарын Сэбиэтин
председателэ.

Профсоюз үлэтэ

СӨБҮЛЭН ТҮНЭРИСТИЛЭР

Сэтгэний 26 күнүгэр улууспут дьаһалтатын аактабай саалатыгар профсоюз чилигтэрэ Е.И. Давыдов бэрэссэдээтэллээх, улуус баһылыгын солбуйааччы И.К. Матвеев, үлэ бэрээччи холбоһугун өттүтүн А.И. Коркин булааннар, үс өрүттээх территориальной сөбүлэни түһэристилэр.

Профсоюз ытар тэрээһинэ, үлэит дьон интэриһин көмүскүүр этилэрэ дьаһалта саалатыгар кытаанахтык бэлитээнэр уонна учуоттанар буолбута ыраатта. Муннах саҕаланыта тыды үлэ харыстабылын специалиһа С.И.Никитин, социальная харалта үлэитэ Д.А. Гоголева эттилэр.

Бэлитээн эттэххэ, үс өрүттээх дуоҕабар уолсайа алта луунтан тулар, ол эбэтэр хас биридэи холбоһук толору эбэһиннэ, хас сылга дээрэ үлэлиирэ ыһыллар.

Түмүктээн эттэххэ, республикабыт Ил Дархана Е.А. Борисов ыһааһынан, сэтгэний 27 күнэ Профсоюз үлэиттэрин күнүнэн биллэриллибитэ. Оһон улууспут профсоюзун үлэиттэрин бу үөрүүдээх бырааһынныккытынан өссө төгүл эбэрдэлэнибит, эһиги түбүктээх уонна олус туһалаах үлэбит үтүө түмүктэрдээх буоллун диин этэбит.

С.ЖЕНДРИНСКИЙ.

Үөрэх - иити

Улуус психологтарыгар аналлаах тэрээһин

Сэтгэний 21 күнүгэр «Айылгы» КуодСК Бүтүн дойдуну бэлитээнэр уйулҕа үөрэхтээхтэрин (психолог) күнүн корсо, улуус психологтарыгар, социальная педагогтарыгар үөрүүдээх дьаһал буолан ааста. Тэрээһингэ ыччат уонна дьыа кэргэн өйөбүлүн киһини, саастарын ситэ илик оһолору реабилитациялыыр киһини, техникескэй колледж уонна Одьулууннааҕы лицей психологтара барыта 41 киһи кыттыны ылла.

Тэрээһин сыала-соруга киһи личность быһылынан сайдар кэрдиис кэмин уратытыгар, иити бопуруостарыгар, өй-санаа, сир-майгы, олох сыаннастарыгар олобуран, сайынарыы саҕа көрүнүгэрин үлэбэ киллэрин

буолар. Үөрөх управлениетытан И.К. Иванова, ыччат уонна дьыа кэргэн өйөбүлүн киһини эбиздэссэйт С.А. Миронова, үөрэх управлениетын иһинэн үлэлиир психолог-педагогическэй, медико-социальной киһини сайаааччыта Л.Г. Винокурова, оҕо-аймах уонна дьыа кэргэн сүрүнүүр специалиһа Т.П. Бушкова, ыччат политикаһын сүрүнүүр специалиһа С.С. Оговынны баҕа санааларын эттилэр, бирик сомоҕо буолан, ыччаты итингэ үөрэтигэ сайдар суолу тобуларга, личность быһылытынан үүнэр - сайдар кыадын, сатабылын сайаарыларга таһаарылаах үлэни баһардылар. Психологическай тренинг араас көрүнүгүтүн - ньымаларыттан ыччат уонна дьыа кэргэн өйөбүлүн киһини психологтара уонна

Чурапчы 2-с №-дээх И.М. Павлов аатынан оскуолатын психолога М.А. Степанова маастар-кылааһы ыттылар.

Түмүккэ сага таһылыбыт психологтар түмүүлэрин салайааччытын А.А. Седалищеваны (С.А. Новгородов аатынан орто оскуола) уонна улуустааҕы социальная педагогтар салайааччытын Л.И. Сивцеваны (Сылан орто оскуола) билиһиннэрдилэр. Улуус бирик илэлээхтэрэ мустан, бэйэлэрин үлэлэрин-хамнастарын ырытыһан, иһинки үлэлэрин торумнаһан, сүбэлэһэн, сыан-сорук туруорунан, биридэи үлэлииргэ санаа аһастаһан тирэстыллар.

С.В. БАШАРИНА,
үөрэх тэригтэтин ИШМС
киһи социальная педагога.

Аллар суруттар элаларының
ретинин көрсөткөчүлүк менен
туулуп буйланып, суруу менен
чечиле элалары менен
туулуп буйланып, суруу менен